

**ADALET VE KALKINMA PARTİSİ'NİN DIŞ POLİTİKA
SÖYLEMİNDE TEMALAR:
TÜRKİYE BÜLTENİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

**THEMES ON THE FOREIGN POLICY DISCOURSE OF
THE JUSTICE AND DEVELOPMENT PARTY:
AN INVESTIGATION ON TÜRKİYE BÜLTENİ**

Arş.Gör. Burcu SUNAR¹

ÖZET

Bu çalışmada Adalet ve Kalkınma Partisi'nin aylık resmi yayın organı olan Türkiye Bülteni Dergisi incelenerek, Parti'nin dış politika söyleminde hangi temaların sıklıkla vurgulandığı araştırılmıştır. Dergi'nin 2010 yılı sonuna kadar tüm sayılarının tarandığı bu araştırma sonucunda, dış politika söyleminde başat rol oynadığı tespit edilen temalar şunlardır: "Avrupa Birliği", "medeniyet kavramı", "dış politikada çok yönlülük/diplomatik atılımlar", "Türkiye'nin uluslararası politikada artan gücü" ve "Ortadoğu/ İslam Dünyası'yla ilişkiler". Çalışmada bu temaların nasıl pekiştirildiğine ilişkin örnekler verilecek, Parti'nin dış politika anlayışını kendi yayın organında nasıl sunduğuna işaret edilecektir.

ABSTRACT

In this work, investigating the official monthly journal, Türkiye Bülteni, of the Justice and Development Party, it is analyzed which themes are repeatedly stressed in the foreign policy discourse of the Party. All issues until the end of 2010 are examined and it is found that the following themes are the most dominant ones in the foreign policy discourse: "the European Union", "civilization notion", "multidimensionality in foreign policy/diplomatic maneuvers", "increasing power of Turkey in international politics", "relations with the Middle East/Islamic world". Showing how these themes are reinforced with the help of the examples, the way the Party presents its' foreign policy standing in its' own journal is indicated.

Anahtar Kelimeler: Adalet ve Kalkınma Partisi, Dış Politika, Söylem, Türkiye Bülteni

Key Words: The Justice and Development Party, Foreign Policy, Discourse, Türkiye Bülteni

¹ İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

GİRİŞ

2002 yılında Türkiye’de iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP), gerek iç gerekse dış politikadaki hamleleri ve ideolojik yaklaşımıyla, Türk siyasi hayatında iddialı bir şekilde “kırılma” olarak da adlandırılan çok tartışmalı bir dönemin öznesi olmuştur. AKP’ye ilişkin tartışmaların ve itirazların önemli bir bölümü, Parti’nin dış politikası üzerinden yürütülmektedir. İktidardaki yaklaşık on senenin ardından hala süren ve genellikle “eksen kayması” biçiminde terimleşen kavram ışığında yapılan dış politika tartışmaları, AKP’nin “dini” hassasiyetler taşıyan, daha açıkça ifade etmek gerekirse, “İslamcı geçmişe sahip” bir parti olmasını merkeze almaktadır.

AKP’nin bir hükümet olarak incelenmesinden ve dış politika yaklaşımının analizinin yapılmasından ziyade, bir siyasi parti olarak kimliğinin genel bir çerçevesinin çizilmesi ihtiyacından doğan bu çalışmada, AKP’nin aylık resmi yayın organı olan Türkiye Bülteni üzerine odaklanılmıştır. Hem basılı olarak, hem de Internet ortamından erişilebilen derginin tüm sayıları taranmış, böylece AKP’nin bir parti olarak dış politika konusunda, hangi temalar üzerinde durduğu ve bu temalar başlığı altında nasıl bir tutum izlediği incelenmeye çalışılmıştır.

Türkiye Bülteni, AKP’nin aylık resmi yayın organıdır. İlk kez 2003 yılının Haziran ayında çıkmaya başlamıştır. Bu çalışmanın hazırlanması sırasında, derginin Kasım- Aralık 2010’da yayınlanan 67. sayısına kadar çıkan her sayısı taranmıştır.

Çalışmanın bulgularının sunulmasında seçilen yol, Türkiye Bülteni’nin dış politika söyleminin beş tema altında toplanması ve bu temalara ilişkin örneklerin belirtilmesi olacaktır. Amaç, yaklaşık sekiz sene boyunca çıkan ve hala çıkmakta olan bir resmi yayın organının kullandığı temaların bir tasnifinin yapılmasıdır. Bu çalışmadaki bulguları anlamlandırmak ve hükümetin dış politikasıyla ne ölçüde uyduğunu tespit etmek ise ayrıca bir çalışmanın konusudur. Bu çalışmada aranan, Türkiye Bülteni’nin AKP’nin dış politikasıyla ilgili haberlerde sıklıkla öne çıkardığı konuların ya da temaların neler olduğudur. İnceleme sonucunda, beş temel tema tespit edilmiştir. Bunlar, “Avrupa Birliği”, “medeniyet kavramı”, “dış politikada çok yönlülük/ diplomatik atılımlar”, “Türkiye’nin uluslararası politikada artan gücü” ve “Ortadoğu/ İslam Dünyası’yla ilişkiler” olarak sayılabilir². Pek çok haberin, birden fazla kategoriye girdiğini, ancak örnek çeşitliliğini azaltmamak için, bir kez bir başlık altında kullanılan örneğin, bir başka başlık altında tekrar edilmediğini de belirtmek gerekir.

Bu çalışmanın sınırlarına ilişkin belirtilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, hükümetin dış politika çizgisinin bütüncül bir resminin sadece Parti’nin aylık yayın organından çıkarsanamayacağıdır. Bir parti yayın organı olması itibarıyla Türkiye

² Bu şekilde bir tasnif kaçınılmaz olarak öznel içerir. Başka tasnifler yapmak elbette mümkündür. Bu çalışmada kategoriler, fark edilmesi en kolay ve en öne çıkan temalar bağlamında yapılmaya çalışılmıştır.

Bülteni, AKP'nin kendini sunma biçimini göstermesi açısından kuşkusuz çok önemlidir. Ancak, 2002'den beri iktidarda olan AKP hükümetinin, pek çok hükümet gibi, mutlak biçimde resmi yayın organındaki söylemi gerek iç gerekse dış politikasında gerçekleştirdiği iddia edilemez.

İkinci bir nokta, yine hükümet tabanlı değil, parti tabanlı bir inceleme yapılmış olmasından dolayı, dışişleri bakanlarının görüşleri üzerine ayrıca bir çalışma yapılmadığıdır. Kaldı ki, Türkiye Bülteni'nde dikkat çeken tutumlardan biri, dış politikayla ilgili meselelerde dışişleri bakanlarının görüşlerine oldukça az başvurulurken ve yaptıkları ziyaretlerden oldukça kısa bahsedilirken, Başbakan ve Genel Başkan Recep Tayyip Erdoğan'ın dış temaslarının her birinin kapsamlı bir şekilde duyurulmasıdır. Dolayısıyla Türkiye Bülteni üzerinden yürütülen bu incelemede, Türkiye'nin Dışişleri Bakanlığı'nın ve Dışişleri Bakanları'nın görüşlerinden ziyade, Erdoğan'ın temasları göze çarpacaktır.

1. TÜRKİYE BÜLTENİNDE DIŞ POLİTİKAYA İLİŞKİN TEMALAR

1.1. Avrupa Birliği

Kuruluşundan itibaren yüzünü Batı'ya dönmüş olan Türkiye'nin 1963'te Ankara Antlaşması'yla başlayan Avrupa Birliği'ne (AB) dahil olma mücadelesi, 2002 Kasım seçimlerinde ilk kez iktidara gelen AKP için de dış politikanın ana unsurlarından biri olmuştur. On yıllardır ana dış politika konularından biri olması itibarıyla, her yeni hükümetin, bir önceki hükümetin kaldığı yerden AB ile ilişkileri geliştirmeye çalışması doğal bir refleks olsa da, AKP için AB tarafından benimsenme mücadelesinin, farklı bir anlamı da vardı. İslamcı- Milli Görüşçü kökenleri olan AKP için, AB'ye üyelik yolundaki adımlarda ısrarcı olmak, Batı tipi demokratik liberal modeli kucakladığını göstererek, ABD'nin ve Avrupalı devletlerin desteğini almak için işlevsel bir "iktidar projesi"ydi (Kaygusuz, 2010: 418).

AKP'nin iktidar olduktan yedi ay sonra çıkarmaya başladığı Türkiye Bülteni incelendiğinde, AB ile ilişkilerin dış politikada tartışmasız olarak ilk sıraya yerleştiği görülür. AB'ye üyelik mücadelesinin gerek Bülten'de yapılan haberler arasında nicelik olarak ilk sırada olması ve gerekse aşağıda da belirtileceği gibi, pek çok kez hem Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, hem de çeşitli dışişleri bakanları tarafından "öncelik" olarak tanımlanması, önemli bir bulgudur. Ancak belki daha da önemlisi, bu haberlerin nasıl yapıldığı, diğer bir ifadeyle, içeriklerinde hangi mesajların verildiğidir. Bu bölümde üzerinde durulacak temel nokta, Erdoğan'ın AB üyeliğini, "medeniyetler ittifakı" çerçevesinde açıkladığı ve "Hıristiyan" üyeleri arasına "Müslüman" bir ülkeyi alarak, AB'nin "medeniyetler çatışması" tezini çürütme fırsatına sahip olabileceği düşüncesi üzerinden meşrulaştırmasıdır. Aşağıdaki örneklerde de görülebileceği gibi, Erdoğan, Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin düğümlendiği noktayı "medeniyet" farkı olarak görmekte ve bu düğümün açılmasının yolunu da, "medeniyet farkına rağmen", "diyalog kurmak" ve "ittifak yapmak" olarak sunmaktadır. İki taraf arasındaki

demokrasi açığı, insan hakları ihlalleri gibi somut sorunlara ise görece olarak çok daha az yer verildiği Bülten’de açıkça gözlemlenebilmektedir.

Ancak Türkiye Bülteni’nde gözlenebildiği üzere, AKP’nin “medeniyet” tanımının içine “Türk” ve “İslam Dünyası”nın da girmesi sebebiyle, Türkiye’nin AB’ye üyeliği vesilesiyle güçlenecek olan, yalnızca Türkiye’yle Batı arasındaki ilişkiler değildir. Türkiye’nin AB’ye üyeliği “Türk” ve “İslam Dünyası”nın da Batı Medeniyeti ile ilişkilerinde bir dönüm noktası olacaktır. Dolayısıyla Batı Medeniyeti’yle en yakın ilişkilere sahip ülke olan Türkiye’nin, kendi içinde bulunduğu medeniyet havzası adına “köprü” ülke olarak bir de misyonu vardır.

Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra terör ve İslamiyet arasında kurulan bağın koparılmasında da, yine “İslam ülkeleri”nin demokratik, Batılı, şiddete karşı çıkan yüzünü temsil etmesi bakımından, AB ile diyalog kurma misyonunu üstlenmiş Türkiye imajının Bülten’de önemli yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Bülten’in pek çok sayısı, yukarıdaki tarifleri karşılayan haberleri içermektedir. Bunların örneklerini daha ilk sayıdan başlayarak aşağıda görmek mümkündür³.

Yukarıdaki ifadelerin hepsini kapsayacak şekilde, 1. sayıda Erdoğan şöyle demektedir:

“Bazı çevreler, 11 Eylül’ü "medeniyetler ve dinler savaşı"nın habercisi olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Türkiye AB’yle bütünleşmesini tamamladığında, tüm dünya Doğu ile Batının, Hıristiyanlık ile Müslümanlığın birarada ahenk içinde varolabileceğini görecektir. Türkiye’nin üyeliği ayrıca, Türk ve İslam dünyasının Avrupa’ya ve genelde Batıya bakışını da olumlu yönde etkileyecektir. Dolayısıyla, Türkiye’nin kendi tarihine, kendi coğrafyasına olan katkı ve sorumluluğu, AB’ye girmeye giderek yaklaşan bir ülke olarak şimdi daha da büyümüştür” (Türkiye Bülteni, Haziran 2003: 47).

Dönemin Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ise, 2. sayıda, AB ile ilişkileri şöyle özetlemektedir:

“50 yıldır bu yolda yürüyoruz. Şakası olmayan bir süreç içerisine geldik. İleriki yıllarda Türkiye Müslüman kimliğiyle bir AB üyesi haline gelecektir. Tahminimiz 2004’te üyelik müzakereleri, 2010 yılı sonrasında da tam üyelik... Türkiye, AB’deki Müslüman kimliğiyle Müslüman ülkelerle ilişkileri daha sağlam temellerde yürütecektir... Ülkemiz, Avrupa ile ilişkilerini başından itibaren kendi uygarlık projesinin doğal bir uzantısı olarak görmüştür. Türkiye’nin benimsediği değerler, Avrupa demokrasisinin de temel aldığı değerlerdir” (Türkiye Bülteni, Temmuz 2003: 23).

5. sayıda Erdoğan yine benzer sözlerle, ancak bu kez “model olma” kavramını da kullanarak şunları söylemektedir:

³ AB ile medeniyet bağlamında kurulan bu ilişkiye ilişkin örnekler onlardır. Bu çalışmada yer kısıtından dolayı, bu örneklerden ancak birkaçı sunulacaktır.

“Biz AB'nin çıkışını artık evrensel değerlere saygın bir çıkış olarak göreceksak, bir medeniyetler çatışmasının adresi olarak değil, tam aksine medeniyetler buluşmasının, uzlaşmasının gerçekleştiği bir siyasi değerler bütünü olarak görmek istiyoruz... "Neden? Çünkü İslam kültürü ile demokrasiyi bir arada barındıran ve İslam âleminde bunun tek modeli olan Türkiye, inanıyorum ki 1.5 milyarlık İslam âleminin de AB'ye bakışını farklı kılacaktır, olumlu hale getirecektir. Nitekim bu da başlamış durumdadır" (Türkiye Bülteni, Ekim 2003: 29).

6. sayıda Erdoğan bir yandan "Türkiye için gördüğüm rüyaların dünyanın iyiliğine hizmet edeceğini de biliyorum. Gördüğüm rüya, medeniyetler çatışmasının dünyayı bir alacakaranlık kuşağına çevirmeye çalışması karşısında, AB'ye girmiş bir Türkiye'nin 'medeniyetler buluşması'nın en sağlam köprüsü olacağını gösteriyor" derken, bir yandan da "değişimci" olduklarına vurgu yaparak "dış politikada statükonun dilini kullanmadıklarını", "Türkiye'nin tarihi inşa eden medeniyet tecrübesiyle, devletin ve toplumun üzerinde büyük mutabakat sağladığı AB hedefine her zamankinden daha çok yaklaştığını" belirtmektedir (Türkiye Bülteni, Kasım 2003: 8).

7. sayıda Dışişleri Bakanı Gül "bizim şu anda birinci önceliğimize bakarsanız, bu birinci önceliğimiz Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girişini temin etmek" demektir (Türkiye Bülteni, Aralık 2003:8).

29. sayıda Erdoğan, Türkiye'nin üyeliğine itiraz ederek, AB'yi "Hıristiyan kulübü" olarak göstermek isteyen bazı üye ülkeleri şöyle eleştirmektedir:

"AB bir Hıristiyan kulübü değildir, olmamalıdır. Biz AB'yi başından beri bir değerler bütünü olarak gördük. Ancak Türkiye, AB'ye katılmadıkça, 'AB bir değerler bütünüdür' denilemez. Biz, İslam kültürü ile demokrasi kültürünün Türkiye'de örneğini verdik. Batı dünyası ile İslam dünyası arasında Türkiye güzel bir köprü görevini oynayabilir. Bu gerçekleşirse 1.5 milyarlık İslam dünyası ile Avrupa'yı birleştirme imkanını yakalayabiliriz. Bu, çok önemli bir fırsattır" (Türkiye Bülteni, Ekim 2005:8).

53. sayıda Erdoğan yine "Medeniyetler çatışması tezine cevap Türkiye'dir" demektir. Aynı yazıda Erdoğan'ın, Medeniyetler İttifakı Projesi'ni birlikte yürüttüğü İspanya Başbakanı Jose Luis Rodriguez Zapetero'yla beraber aldığı, İngiltere Merkezli Müslüman Sosyal Bilimciler Derneği tarafından verilen "Köprüler İnşa Etmek" ödülünün haberi de göze çarpmaktadır (Türkiye Bülteni, Şubat 2008: 12-13).

54. sayıda benzer bir yaklaşımın Türkiye'ye gelen AB Komisyonu Başkanı Barroso tarafından da sergilendiği görülür. Türkiye Bülteni'ne Barroso'nun şu sözleri taşınmıştır:

"Türkiye, laik, demokratik bir cumhuriyet olduğunu göstererek, Avrupa'ya gayet iyi entegre olmuş, baskın bir şekilde Müslüman bir ülke olarak, özellikle dünya üzerindeki kökten dinci eğilimlere çok güçlü bir alternatif sunmaktadır. Türkiye, görüyoruz ki medeniyetler ile dinler

arasındaki diyalogun geliştirilmesi açısından çok önemli bir değer taşımaktadır”(Türkiye Bülteni, Mart-Nisan 2008: 17).

64. sayıda yer alan habere göre, Medeniyetler İttifakı, halklar arası dostluk ve barışa olan katkılarından dolayı Madrid Avrupa Üniversitesi’nden fahri doktora unvanı alan Erdoğan, Türkiye’nin “herhangi bir ülke” olmadığını söylemekte ve şu tespiti yapmaktadır:

“Türkiye, hiç tartışmasız Avrupa coğrafyasının bir parçasıdır. Türkiye’nin söylediği her söz aynı anda Balkanlar’da da Kafkaslar’da da Ortadoğu’da da Avrupa ve Afrika’da da akis bulur. Türkiye sevindiğinde bu bölgedeki ülkeler de sevinir. Türkiye üzüldüğünde bu bölgedeki ülkeler de hüzünlenir. Bu yüzden, Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliği, sıradan bir ülkenin üyeliğinden çok daha fazla anlam taşır. Çok geniş bir coğrafyada yansıma bulur”(Türkiye Bülteni, Mayıs-Haziran 2010: 40).

1.2. “Medeniyet” Kavramı Vurgusu:

Türk dış politikasının, AKP iktidarına kadar, dini, kültürel ve tarihsel bir bütünlük anlamına gelecek biçimde medeniyet kavramı üzerinde özel olarak durduğunu söylemek mümkün değildir. Medeniyet kavramının, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren, önemli ölçüde Batı’ya atıf yapar biçimde dâhil olunması gereken “muassır medeniyet” anlamında kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye için medeniyet neredeyse modern Batı medeniyetiyle eş anlamlıdır ve Avrupa Birliği’ne dahil olma mücadelesi de, modern Batı medeniyetinin bir parçası olma mücadelesi olması açısından, siyasi ve ekonomik getirilerinin yanısıra, sembolik bir anlam da taşımaktadır. Bu bağlamda Türkiye’nin dış politikasının başından itibaren “kimlik” temelli olduğunu söylemek mümkündür(Aydınlı, 2009: 139). Ancak aşağıda da görülebileceği gibi, AKP için medeniyet ve kimlik kavramlarının işaret ettiği coğrafya, kendisinden önceki döneme göre farklılık göstermektedir.

Türkiye Bülteni incelendiğinde, AKP’nin ve bilhassa Erdoğan’ın dini, kültürel ve tarihsel değerleri ve gelenekleri içeren bir anlama gelecek şekilde sıklıkla “medeniyet” kavramına vurgu yaptığı görülmektedir. Bu vurgular incelendiğinde açıkça anlaşılmaktadır ki, “medeniyet”, AKP için aynı zamanda bir dış politika kavramıdır. Öyle ki bazı cümleleriyle Erdoğan, uluslararası politikanın ulus-devletler arasında değil, medeniyetler arasında olduğu izleniminin doğmasına neden olmaktadır. Bülten’de sıklıkla eski Osmanlı coğrafyasının önemine işaret edilmekte, Müslüman ve Türk ülkelerden “dost”, “kardeş”, “akraba”, “aynı medeniyetin mensubu” olarak söz edilmekte ve tarihi ve kültürel bağların, dış politikada ortaklıklar yaratmak için gerekli olduğu tespiti yapılmaktadır.

Yukarıda AB bağlamında verilen örneklerde de medeniyet kavramının önemine vurgu yapılmaktadır. Aynı örnekler bu başlık için de geçerli olmakla birlikte, burada farklı örnekler üzerinden gidilecektir.

Erdoğan, 7. sayıda muhafazakârlığıyla tanınan bir hükümetin nasıl başarılı olabileceğini ve hem iç hem dış politikada “Müslüman dünya”ya örnek olabileceğini anlatırken şöyle demektedir:

“Hükümetimiz, partimiz öyle büyük bir başarı elde ediyor ki, bu Türkiye'nin ötesinde bir başarı. Avrupa Birliği'nin de ötesinde bir başarı. Biz bütün dünyaya, nüfusunun yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkenin modern olabileceğini, en geniş ülkelerdeki insan hakları standartlarının uygulanabileceğini, demokrasiyi en geniş şekilde kendi halkına tattırabileceğini, kamu yönetimini şeffaf hale getirebileceğini, yöneticilerin herkese hesap vereceği bir ülke haline gelebileceğini gösteriyoruz. Üstelik biz, muhafazakârlığa, halkın değerlerine, dine çok önem veren liderlerin bunları yapabileceğini gösterdik. Türkiye bütün Müslüman ülkeler için bir örnek oldu. Müslüman ülkelerde Türkiye büyük bir heyecanla takip ediliyor. Gençlerin arasında AK Parti'ye büyük bir sempati var. Müslüman ülkelerdeki entelektüeller arasında hükümetimize inanılmaz bir dostluk var. Bütün bunlar şunu gösteriyor ki, Türkiye, AK Parti'nin iktidarında, AK Parti'nin yönetiminde ancak bütün Müslüman dünyaya örnek olabilir. O bakımdan da bunun ayrı bir dış politika boyutu var. Çok büyük bir misyonu yerine getiriyoruz parti olarak”(Türkiye Bülteni, Aralık 2003: 9).

24. sayıda Erdoğan, 2005'te Türk askerlerinin Afganistan'daki görevleriyle ilgili olarak yaptığı Afganistan temasında, iki ülke arasındaki bağlara vurgu yapmaktadır. Erdoğan'a göre, “Türkiye, Afganistan ile köklerini tarihten alan yakın dostluk ve kardeşlik ilişkilerine sahip”tir. Erdoğan şöyle devam etmektedir:

“Biz aynı medeniyetin mensuplarıyız. Biz, bağımsızlık mücadelelerinde hep beraber olduk, hep bir olduk. Bunu bir kenara koymamız mümkün değil. Türkiye, kurtuluş mücadelesini verdiği zaman Afganlı kardeşlerimizin, adeta çeyizlerinin içerisinden çıkardıkları küpeleri, bilezikleri Türkiye'ye gönderdiklerini biz hiçbir zaman unutmadık, unutmayacağız. Bağımsızlık mücadelesinden sonra da Türkiye'ye yine aynı şekilde en üst düzeyde ilk ziyaret de Rahmetli Emanullah Han tarafından yapılmıştır”(Türkiye Bülteni, Mayıs 2005: 14-15).

Bülten'in 25. sayısında yer aldığı üzere, Erdoğan'ın Avrupa Konseyi toplantısı sırasında söyledikleri ve son yıllarda sıklıkla kullanılan “öteki” kavramına atıf yapması da kuşkusuz önemli gözükmektedir:

“Eylül saldırıları, uygarlık için büyük bir tehdit oluşturan terörizmin ulaştığı ürkütücü boyutları ortaya koymuştur. Terörizm de küreselleşmekte, bölge, din ve ırk ayırımı yapmadan masum insanları katletmektedir... Tarih bize, insanların 'öteki'ne yönelme biçiminin, aynı zamanda istikrar ve barışın dinamiklerini belirlediğini öğretmiştir. Tarih boyunca, 'öteki'ni, gözardı etme, dışlama veya 'öteki' üzerinde siyasi, ekonomik veya kültürel anlamda hükümranlık kurma eğilimlerinin, sadece ve sadece uyuşmazlık ve husumet yarattığına da tanık olduk... Bugün sorulması gereken soru şu olmalıdır: 'Öteki' dediğimiz kimdir? 'Öteki' gerçekten var mıdır?... Yoksa bu, önyargıların, hoşgörüsüzlüğün, karşılıklı anlayış eksikliğinin, birbirini

dinleme ve anlamaya çalışma yeteneğinin yeterince kullanılmamasının yarattığı bir algılama sorunu mudur?... Bulduğumuz coğrafyanın Türkiye'ye, Avrupa ve Asya kültürleri ile dinler arasındaki diyalogun ilerletilmesinde özel bir sorumluluk yüklediğinin bilincindeyiz”(Türkiye Bülteni, Haziran 2005: 14-15).

27. sayıda Erdoğan'ın Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan San Valley Konferansı'na katıldığını belirten Bülten, Erdoğan'ın “Demokrasi, İslam ve Siyasal Laiklik Ekseninde Türkiye Modeli” başlıklı konuşmasından kesitler sunmaktadır. Bülten'de, bu konuşmada Erdoğan'ın, 11 Eylül olaylarıyla zirveye çıkan terör dalgası ile İslamiyet'in çatışmaya meyilli, barışçıl olmayan bir din olduğu izleniminin yaratıldığını, İslam kültürü ile demokrasinin birbiriyle bağdaşıp bağdaşmadığı sorusunun gündeme taşındığını söylediği belirtilmektedir. Bülten'e göre, bu iddiaların ‘İslam’ kelimesinin ‘barış’ anlamına geldiğini bilen Müslümanlar ve Müslüman olmayan sağduyulu insanlar arasında şok etkisi doğurduğunu söyleyen Başbakan Erdoğan, İslamiyet'in Allah'a inanç temelinde bireylerin kişisel ve toplumsal yaşamda uyulması gereken ahlak kurallarını içerdiğini, adalet, eşitlik ve kardeşlik gibi ulvi ilkelere dayanan bir hayat biçimini öngördüğünü ifade etmektedir. Erdoğan konuşmasında şunları söylemektedir:

“Günümüzde Müslüman toplumların çoğunluğunun demokrasi sınavında nispeten başarısız olmalarını din olgusuyla açıklamaya çalışmak ve İslamiyet ile irtibatlandırmak temel bir yanlış olacaktır. Keza, daha 10- 15 yıl öncesine kadar Avrupa'nın büyük bir bölümünün demokrasiden ve her türlü özgürlükten uzak bir ortamda yaşaması da herhalde din kaynaklı engellerle izah edilmiyordu... Laiklik olarak tanımladığımız bu ilke son derece mühim bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca laiklik, sadece bir devlet yönetim ilkesi olarak da ele alınmamalıdır. Laiklik aynı zamanda bir ‘sosyal barış’ prensibidir. ‘İslam kültürü’, ‘demokratik düzen’ ve ‘laiklik prensibi’ arasında tarif etmeye çalıştığım bu ilişkiyi Müslüman toplumlar içinde en başarılı şekilde uygulayan ülkelerin başında herhalde Türkiye gelmektedir. Bu özellikleriyle Türkiye, nüfusunun çoğunluğu İslam inancını benimsemiş bir toplumun, laiklik temelinde demokrasiyi yaşatabileceğinin ve ileri demokratik normları yerleştirebileceğinin en güzel örneğini vermektedir. Biz bu modelin evrensel hedef olduğunu, tek bir Tanrı'nın eşit haklara sahip olarak yarattığı insanoğlunun, ancak bu çerçevede hak ettiği barış, huzur ve refaha kavuşacağını düşünmekteyiz” (Türkiye Bülteni, Ağustos 2005: 15-16).

Aynı konuşmasında Erdoğan, bu sözlerinin dış politikadaki yansımaları olarak da şunları söylemektedir:

“Türkiye'nin bugün, içeride sosyal huzurunu ve bütünleşmesini sağlamış, dış dünyayla çok yönlü ilişkiler geliştirebilmiş ve bu özellikleriyle bölgesel ve küresel barışın kilit aktörlerinden biri haline getirmiştir... Bir yandan Batı ile yoğun bir etkileşim içine girerek, Batı kurum ve örgütlerine etkin bir üye olarak katılan Türkiye, diğer taraftan İslam ülkeleri içinde de saygın bir konumda bulunmaktadır... Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğinin başarılı şekilde sonuçlanması, tüm dünyaya ve özellikle de Müslüman toplumlara Doğu ile Batı'nın, İslam ile diğer dinlerin bir arada

yaşayabileceğini ve ortak değerler etrafında barış içinde varlığını sürdürebileceğini gösterecektir. Anti Semitizm ve İslamofobia ile mücadele de ancak bu şekilde küresel bir uygulama alanı bulacaktır. Tabiatıyla, düşünmek bile istemesek de bunun aksi yönde bir gelişme ise gerek Batı, gerek İslam dünyasındaki karşılıklı önyargıları körukleyecek, İslam ülkelerindeki dışlanmışlık duygularını pekiştirecek ve Müslüman toplumlarda güçlenmesini istediğimiz olumlu dönüşüm çabalarına zarar verebilecektir” (Türkiye Bülteni, Ağustos 2005: 15-16).

29. sayıda “Medeniyetler Hatay’da Buluştu” başlığıyla verilen Birinci Medeniyetler Buluşması da yine Parti’nin farklı medeniyetlere bakışı hakkında fikir vermektedir. Erdoğan’ın bu çerçevede yaptığı konuşmada öne çıkan noktalar şöyledir:

“Farklı kültürler, medeniyetler geliştirdik. İnançlarımız giderilemeyecek farklılıklara sahip olabilir ve her birimiz için bunlar vazgeçilmezdir. Bütün bunlar doğru. Ancak farklılıklarımız kaçınılmaz bir biçimde bizi çatışmaya zorlamamalıdır. Medeniyetler çatışmasını arzu edenlere hep birlikte şunu söyleyebilmeliyiz: Medeniyetler çatışmasına 'hayır', medeniyetler ittifakına 'evet' ” (Türkiye Bülteni, Ekim 2005: 15).

31. sayıda Erdoğan’ın Danimarka ziyaretinde, Danimarka gazetelerindeki karikatürler sebebiyle çıkan tartışmaya ilişkin görüşlerine rastlanmaktadır. Erdoğan, iyi ve kötü medeniyet ayrımının yapılamayacağını ve önyargıların tanımamaktan kaynaklandığını belirttiği konuşmasında şöyle demektedir:

“Son dönemde Danimarka’da, temeli dini motifler olan ve ifade özgürlüğü çerçevesinde Türkiye’yi de hedef alan bir tartışmanın yaşandığını üzülenek müşahade etmekteyiz. Bizim için üzücü olan, Türkiye eksenli bir tartışmanın mevcudiyeti değil, Türk insanının ulusal ve dini sembollerine karşı hoşgöründen uzak yaklaşımlardır. Biz, Türkiye’de başkalarını eleştirirken, onların milli ve dini sembollerini, kutsallık atfettikleri konuları onur kırıcı biçimde kullanmaktan kaçınıyoruz. Kullananları da yadırgıyoruz. Kimse, bir başkasının değerleriyle, inançlarıyla oynama hakkına sahip olmamalıdır... İyi ve kötü medeniyet yoktur. İyi ve kötü insan vardır. Medeniyetler noktasında ancak, sorunlara çözüm üretebilenler ile çözüm üretemeyenlerden söz edilebilir. Dünyayı büyük bir pervasızlıkla kültürel temelde gruplara ayıran 'Medeniyetler Çatışması' görüşü, bana göre insanın ortak kimliğini ve insani yaklaşımı dışlamaktadır. Mesele, inançlarımız ve kültürümüzdeki farklılıklarda değildir. Mesele, çözülmesi gereken başka sorunlar varken, bunları birbirinin karşıtı olarak sunan, barışçı değil, çatışmacı zihniyettir. Birlik yerine farklılıkları vurgulamak kaygısıyla alınan her tavır, Hristiyan da olsalar, Müslüman da olsalar sadece fanatiklerin eline koz verecektir” (Türkiye Bülteni, Aralık 2005: 11-12).

41. sayıda ise Erdoğan’ın özellikle “Türk Dünyası”na bakışını görebilmek mümkündür:

“...Tarihi ve coğrafi bir mecburiyetle karşı karşıyayız... Türklerin bütün unsurlarıyla tarih sahnesinde özgür ve müreffeh olarak yeniden yer

almaları için aramızdaki bağlarımızı, dayanışmamızı daha da güçlendirmek zorundayız. Tarihi birikimimizin, varisi olduğumuz değerlerin modern zamanlarda da insanlığın ortak medeniyetine önemli katkılarda bulunacağını ortaya koymalıyız... Neden bizler de dış politikada koordineli hareket ederek, sinerji oluşturan, birbirlerinden güç alan böyle bir yapı oluşturmayalım. Açık söylüyorum; bizim fazlamız var, eksliğimiz yoktur... Türkçe konuşan devletler topluluğu, hem uluslararası platformlarda daha aktif ve etkin roller oynamamızı sağlayacak, böylece halklarımızın çıkarlarını daha iyi korumamıza imkân tanıyacak, hem de bölgemizde barış ve istikrara katkıda bulunacaktır. Bütün kardeş devlet ve toplulukları bu konuda daha fazla gecikmeden gerekli adımları atmaya davet ediyorum. Türkiye olarak biz, bu konuda gereken sorumluluğu üstlenmeye hazırız” (Türkiye Bülteni, Ekim 2006: 11-12).

51. sayıda “Türk Dünyası Şaha Kalkıyor” başlığı altında, Erdoğan, kardeş toplulukların, tarihten gelen güçlü ve sarsılmaz bağları olduğunu ve dış politikada da koordinasyon içinde hareket etmeleri gerektiğini söyleyerek şöyle devam etmektedir:

“Bu kardeşliğimiz köklerini kadim değerlerimizden, derin tarihi, kültürel ve insani bağlardan almaktadır... Kaçırduğumuz fırsatları telafi ederek, yeni bir diriliş meşalesi yakabilmemizin önünde hiçbir engel olmadığını iyi bilmeli ve elimizdeki tarihi fırsatı imkâna çevirmeliyiz. İş birliğimize hayatîyet kazandırmalı, halklarımız arasındaki yakınlığı güçlendirerek, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan yeniden şahlanışa kalkmalıyız... Ortak tarihimizin yeniden yazılması ve bu tarihin ders kitabı olarak okutulması gerekir” (Türkiye Bülteni, Aralık 2007: 40-41).

52. sayıda ise Erdoğan, “Medeniyetler İttifakı, Mevlana İttifakıdır” diyerek, sözlerini şöyle sürdürmektedir:

“İnşallah yüreklerimiz aşkla, inançla, halka hizmetle doludur, dolu olacaktır. İnanç dünyamızda, insanın insana üstünlüğü yoktur. Hiçbir ırkın, hiçbir faninin, hiçbir insanın birbirine üstünlüğü yoktur. ‘Ben Kur’an’ın kölesiyim. Ben Muhammed Mustafa’nın yolunun tozuyum’ diyen Mevlâna’nın tevazu, irfanı ve ilmi bugün bize aslında kurtuluşun yolunu gösteriyor. Ne mutlu o yola yürüyenlere” (Türkiye Bülteni, Ocak 2008: 19).

56. sayıda “Türk- Arap Ekonomik Forumu”nun toplandığına işaret eden haberde, Erdoğan’ın şu sözlerine yer verilmektedir:

“Bizler farklı diller konuşuyor, farklı coğrafyadan geliyor olabiliriz. Farklı renk ve farklı özelliklere sahip olabiliriz. Ancak ortak bir tarihi, kültürü ve değerleri paylaşıyoruz. Aynı yöne bakıyoruz. Aynı geleceğe birlikte yürüyoruz. Bizler dost, komşu ve yakın olmanın ötesinde, kardeş milletleriz. Kardeşler arasına sınır çekilemeyeceğine, sınır çizilemeyeceğine inanıyorum. Bizim sevinçlerimiz de, hüznlerimiz de ortak. Bizim sorunlarımız da ortak, çözümlerimiz de... Örneğin bir Filistin, sadece Filistin’in değil, hepimizin ortak meselesidir... Türkiye, Arap dünyası ile batı ülkeleri arasında bir köprü olmayı, bir barış, kalkınma ve refah köprüsü olmayı hedefliyor. Onun için gayret gösteriyor. Türkiye’nin AB katılım

sürecinin, Arap ülkelerindeki kardeşlerimiz tarafından çok yakından izlendiğini biliyoruz. Türkiye'nin birliğe üyeliği hiç kuşkusuz sadece Türkiye'yi ya da sadece AB'yi ilgilendiren bir konu değildir. Türkiye'nin birliğe üyeliği, hem bölgenin hem dünyanın barış ve istikrara kavuşmasında önemli bir adım olacaktır” (Türkiye Bülteni, Temmuz-Ağustos 2008: 57).

62. sayıda Erdoğan'ın Suriye ziyaretine yer veren Bülten'de yine “kardeşlik” temasının önemli bir yer teşkil ettiği görülmektedir. Erdoğan'ın Suriye'yle ilişkilere dair söyledikleri şöyledir:

“Kardeşler birbirinden ayrı olur mu? Onların da birbirleriyle birleşmesi lazım. Müslümanlar kardeşdir, ama kardeşlik lafla olmaz, uygulamaya geçmek gerekir” (Türkiye Bülteni, Ocak-Şubat 2010: 42).

1.3. Dış Politikada Çok Yönlülük/ Diplomatik Atılımlar:

Türkiye'nin dış politikasında çok yönlülük temasının tartışılması yeni değildir. Batı'ya dönüklüğün esas kalması kaydıyla, 1960'lardan itibaren Türkiye'nin çok yönlülük arayışında olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu süreç Batı'ya alternatif aramaktan ziyade, Batı'nın Türk dış politikasındaki ağırlığını dengelemeye çalışmak anlamına gelmektedir. Bu sürecin başarılı bir şekilde ilerlediği ve AKP'nin bu süreci daha belirginleştirerek devam ettiği ileri sürülebilir (Erhan, 2009: 55-64).

Türkiye Bülteni'nin tüm sayılarında en çok karşılaşılan temalardan biri de, “dış politikada çok yönlülük”tür. Aşağıdaki örneklerde de görülebileceği gibi, AKP iktidarı, Türk dış politikasındaki Batı yönelimini, Türk Dünyası, Ortadoğu İslam Dünyası, Afrika İslam Dünyası, Balkanlar ve Kafkasya gibi yeni unsurlarla çeşitlendirmeye çalışmaktadır. Birkaç yıldır “eksen kayması” kavramıyla ifade edilen bu süreç, Bülten üzerinden kolaylıkla takip edilebilmektedir. Belirtilmesi gereken nokta, Bülten'de Erdoğan'ın tüm gezilerinin yer aldığı ve fakat bu geziler arasında Batı dünyasının öneminin azaldığına işaret eden bir bulguya rastlanılmamış olmasıdır. Ancak özellikle 2009 yılının Ocak- Şubat ayında çıkan 59. sayıdan sonra, Ortadoğu konusuna özel bir önem verilmeye başlandığı da dikkate değerdir.

Bu başlık altında karşılaşılan temalar şöyle özetlenebilir: Dünyanın her yanıyla başarılı dış temaslar kurulduğu, daha önce ihmal edilen coğrafyalarla ilişkilerin normalleştirildiği ve bu sürecin sonucunda Türkiye'nin bölgesinde ve dünyada itibarının ve dünya politikasını etkileme gücünün arttığı.

Daha 1. sayıdan “Okyanusları Hedefleyenlerin Partisi” başlığı altında AKP'nin bu yaklaşımını görmek mümkün olmaktadır. Erdoğan, kendi partisinde yaptığı konuşmada şöyle demektedir:

“Sizlerden ricam, şartlar ne olursa olsun topluma doğru, dünyaya doğru büyük adımlar atmanızdır. Bu adımları atıyoruz. Uzak Doğu'dan Amerika'ya Avrupa'nın bütün ülkelerine, Orta Doğu'ya, Orta Asya'ya her yere adımlarımızı attık. Atıyoruz. AK Parti'nin bütün mensupları duygu ve düşünce birliği içinde olduğu kadar, tüm gönüllerini verenleriyle birlikte tam

bir dil birliği içinde de olmalıdır... Türkiye'nin dünya ile en çok konuştuğu bir dönemdeyiz. Aynı zamanda Türkiye'yi dünyanın da en çok konuştuğu bir dönemdeyiz. Daha önce hatırlatmışım bir kez daha dikkatlerinizi çekiyorum: Meclisin dostluk gruplarını önemseyiniz... Bundan önceki parlamentolar arası dostluk faaliyetlerinden yüz ağartıcı sonuçlar alınmamıştır. Turistik seyahatler yapılmış ama bu seyahatlerden bir hasıla elde edilememiştir. İçten dışa doğru Türkiye'nin önünü açacak girişimlerde bulunun" (Türkiye Bülteni, Haziran 2003: 13).

2. sayıda ise Erdoğan, çok yönlülüğün ekonomik boyutuna vurgu yaparak, şunları söylemektedir:

"Türk ekonomisinin büyük potansiyelini bütün dünyaya tanıtmak ve Türk girişimcilerinin önünü açmak için başta yakın komşularımız olmak üzere, Avrupa'ya, Akdeniz ülkelerine, Uzak Asya'ya yönelik açılımlarımız çok geçmeden meyvelerini vermeye başlayacaktır... İşte bu çerçevede geçtiğimiz ay içinde Malezya'ya, Pakistan'a, Selanik'e ve Portekiz'e gittik. Bu ziyaretlerimizin her biri her ne kadar birbirinden farklı gündem ve öncelikler doğrultusunda planlanmış olsa da, temelde, Türk dış politikasının, tarihimizden, coğrafyamızdan da güç alan çok boyutluluğunun ve dünyaya açılma, dünyayla bütünleşme iradesinin bir sonucudur" (Türkiye Bülteni, Temmuz 2003: 7).

7. sayıda Kürşad Tüzmen ise eski Osmanlı coğrafyasına atıfta bulunarak, ekonomik öngörüsünü şöyle özetlemektedir:

"Türk Cumhuriyetleriyle olan ticaretimizde önemli mesafeler aldık. Sayın Başbakanımızla yaptığımız ziyaretler, bizlerin yaptığı dış ticaret heyetleri Türk Cumhuriyetleriyle olan ticaret de yaklaşık yüzde 50, yüzde 70 oranında artırmış durumda. Bunlar ihmal ediliyordu... Ortadoğu'da kalıcı barış, ticaret ağının iyi bir şekilde kurulmasıyla sağlanabilir. Biz Ortadoğu ülkeleriyle sağlam bir ticari ilişki kurarak bölgedeki sorunların çözümüne katkı sağlayacağımızı düşünüyoruz... Benim hedefim, eski Osmanlı coğrafyasını ekonomik açıdan tamamlamaya çalışmak. Ekonomimizi ticaretimizi güçlendirerek ekonomik anlamda Osmanlı sınırlarına tekrar ulaşmamız mümkün" (Türkiye Bülteni, Aralık 2003: 28).

Yine aynı sayıda, Türkiye'nin nasıl dengeli bir politika izleyerek diplomatik bir başarıya imza attığının örneği olarak, Irak konusunda hükümetin dengeli bir politika güttüğü, böylece Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, "İslam Dünyası" ve Ortadoğu'da optimum başarı sağlandığı ve her birinin nezdinde Türkiye'nin sempatiyle karşılanan bir ülke olduğu belirtilmektedir.

Neredeyse her bir sayıda Başbakan Erdoğan'ın farklı bir ziyaretine ve sonuçlarına yer veren Bülten'in⁴ 23. sayısında Erdoğan'ın Afrika turu önemli bir yer tutmaktadır. Hükümetin 2005 yılını dış politikada Afrika yılı

⁴ 19. sayıda Belgrad, Uzakdoğu, Pakistan, Malezya, 21. sayıda Moskova, 24. sayıda Norveç, 25. sayıda Varşova, 27. sayıda Moğolistan, 37. sayıda Cezayir, 61. sayıda Polonya gibi. 43. sayıda Erdoğan'ın 4 yılda 73 ülkeye, 150 ziyaret gerçekleştirdiği; 62. sayıda 7 yılda 81 ülkeye 233 ziyaret gerçekleştirdiği vurgulanarak, gidilen ülkelerin listesi verilmiştir.

ilan ettiğini hatırlatan Türkiye Bülteni, Etiyopya ve Güney Afrika Cumhuriyeti'ni ziyaret eden Erdoğan'ın, Tunus'la birlikte Türkiye'nin, Arap, İslam dünyası, Akdeniz havzası, Avrupa-Asya-Afrika bağlamında ticarete bir sıçrama yapabilecekleri düşüncesinde olduğunu belirtmektedir.

45. sayıda Erdoğan'ın Afrika Birliği Zirvesi'ne katılmak için Etiyopya'ya gittiği ifade edilmekte ve Erdoğan'ın şu sözlerine yer verilmektedir:

“Afrika ortak geleceğin merkezindedir... Geçmişte Afrika ülkelerinin özgürlük ve ulusal bağımsızlık yolundaki haklı mücadelelerinde devamlı dayanışma içinde olduk. Bugün de Afrika ülkelerinin barış, demokrasi, kalkınma ve refah çabalarına destek olmayı arzuluyoruz... Üç kıtanın kesiştiği noktadaki Türkiye, bölgede stratejik konumdadır. Ankara'da büyükelçilik açacak Afrika ülkeleriyle dost olmaya hazırız” (Türkiye Bülteni, Şubat 2007: 12-13).

46. sayıda İsrail Başbakanı Ehud Olmert'in ziyaretinden bahsedilmekte ve ziyaretin olumlu bir havada geçtiği izlenimi verilmektedir. Öyle ki, iki ülke arasındaki ihracatın ve turizmin giderek arttığına değinen bültende Olmert'in şu sözlerine yer verilmiştir: “Gerek İsrail gerekse Arap ülkeleri ile bağlantıları bulunan Türkiye'nin, İsrail'e bu ülkelerle ilişki kurması konusunda destek olmasını bekliyoruz". Bülten ayrıca Olmert'in Filistin konusunda Erdoğan ile görüşmeyi ve ona danışmayı görev bildiğini söylediğini de eklemektedir (Türkiye Bülteni, Mart 2007: 12).

54. sayıda bu kez Erdoğan'ın Balkan ziyaretinden bahseden Bülten, Bosna- Hersek, Bulgaristan ve Arnavutluk ziyaretlerinde Erdoğan'ın Balkanlarda huzur ve istikrarın önemli olduğuna ve bu ülkelerle tarihten ve kültürümüzden gelen bağlar olduğunu belirten sözlerine vurgu yapmaktadır (Türkiye Bülteni, Mart-Nisan 2008: 6).

62. sayıda AKP Hükümeti'nin dış politika açılımlarına genel bir bakış atan Bülten, şunları kaydetmektedir:

“AK PARTi iktidarında Türkiye, kapılarını dünyaya açtı. Müslüman ülkeler, Türk dünyası, Avrupa ve Amerika'da tarihi temaslar gerçekleştirildi. Batı Trakya, Afganistan, Lübnan ve Sudan gibi ülkeler ilk kez bir Türk Başbakanı tarafından ziyaret edildi. Türkiye, bu temaslarla bölgesel liderliğini güçlendirirken küresel siyasetin en önemli aktörlerinden biri haline geldi” (Türkiye Bülteni, Ocak-Şubat 2010: 29).

AKP iktidarının başladığı andan itibaren, Türkiye'nin ilk kez dış politikada tarihi birikimine, misyonuna yakışan adımlar attığını belirten Bülten, hem AB'yle, hem Türk Dünyası'yla, hem yurtdışında yaşayan Türklerle, hem de Rusya ve Balkanlarla gelişen ilişkilere de vurgu yapmaktadır. Ayrıca Atatürk'ün Selanik'teki evini ziyaret eden ilk Türk Başbakanı'nın Erdoğan olduğunun da altını çizmektedir (Türkiye Bülteni, Ocak-Şubat 2010: 30-31). Türkiye'den 55 ülkenin artık vize istemediğini belirten Bülten'de konuyla ilgili yer alan cümleler ise şöyledir:

“Türkiye, AK Parti iktidar döneminde yürütülen başarılı dış politikası ile artık söz dinleyen değil, sözü dinlenen bir ülke konumunda. Türkiye küresel sorunlara çözüm üreten bölgesel sıkıntılara kulağını tıkamayan bir ülke artık. Kapıları zorlayan bir Türkiye yerine artık kapıların tek tek açıldığı bir Türkiye var” (Türkiye Bülteni, Ocak-Şubat 2010: 32).

1.4. Türkiye'nin Uluslararası Politikada Artan Gücü

Türkiye'nin AKP iktidarına kadar bölgesel güç olma arzusunda olan bir devlet olduğunu, AKP iktidarından sonra ise, başarılı olsun ya da olmasın, bölgesel güç olmanın ötesinde, süper güç olma refleksleri gösterdiğini söylemek mümkündür. Bir süper gücün, bölgesel güçten farklı olarak, sadece bölgesini ilgilendiren olaylarla değil, komşusuyla dünyanın herhangi bir yeri arasında ayırım yapmaksızın tüm dünyadaki olaylarla ilgilendiğini söyleyen Balcı, AKP'nin tam da bu bakış açısına sahip olduğunu belirtmektedir. (Balcı, 2010: 28). Bülten üzerinde yapılan inceleme, bu tespiti doğrulamaktadır.

Türkiye Bülteni'nin özellikle üzerinde durduğu temalardan biri, AKP'nin dış politikada uyguladığı esaslara paralel olarak, Türkiye'nin itibarının hem bölgesinde, hem dünyada arttığı, uluslararası toplantılara başarıyla ev sahipliği yapan ve bu toplantılarda kendi çıkarlarını koruyabilen, sözü geçen bir ülke olduğudur. Özellikle 3. bölümde olmak üzere, yine daha önceki bölümlerde de bu temaya ait örnekler görmek mümkündür. Bu bölümde daha önce verilmeyen örnekler verilecektir.

7. sayıda Türkiye Bülteni, Erdoğan'ın şu sözlerine yer vermektedir:

“... Türkiye daha önce adeta tecrit edilmiş bir ülke gibiydi. Türkiye'ye gelen giden yoktu. Uğrayan yoktu. Uğrayanlar da kiminle konuşacağını bilmezdi. Çünkü bir otorite yoktu. Geçen seneki Başbakan'ı düşünün, bir de bu seneki Başbakan'ı düşünün. Bizden önceki hükümette, kabinedeki herkesin ayrı bir baş çekmesini düşünün, bir de bizim hükümetimizi düşünün; tek vücut olmuş. Dolayısıyla şimdi geçen hafta Türkiye'ye kaç tane Başbakan, Bakan demiyorum, kaç tane Başbakan geldi dersiniz, bir düşünmem lazım. Bu kadar sık ziyaretler yapılıyor artık. Avrupa'nın bütün başbakanları Türkiye'yi ziyaret ettiler... Bu Türkiye'nin ne kadar ilgi odağı olduğunu gösteriyor. Ne kadar önemli bir ülke haline geldiğini gösteriyor. 2004 yılında dünyanın en önemli toplantıları Türkiye'de yapılacak. Bunlardan biri NATO toplantısı. Buraya 43 ülkenin devlet başkanı gelecek. ABD'nin, Rusya'nın (Rusya NATO üyesi değil ama ortak platformda buluşacaklar), bütün Avrupa'nın devlet başkanları Türkiye'ye gelecek. Dolayısıyla bütün Kafkaslar gelecek, bütün Orta Asya gelecek. Bunların hepsi Türkiye'de buluşacak. Dünyanın en büyük zirvesi NATO toplantıları genellikle dışarıda hiç yapılmaz. Bir kez Prag'da yapıldı. Onun dışında hep ABD'de, İngiltere'de yapıldı” (Türkiye Bülteni, Aralık 2003: 7-8).

8. sayıda yine Erdoğan Türkiye'nin dış politikadaki başarısına ilişkin, iktidar olarak bir taraftan AB ile diğer taraftan Irak ve Kıbrıs meseleleriyle uğraştıklarını ve tüm dünyanın Türkiye'nin bu çabalarını

takdirle karşıladığını belirtmekte, Türkiye'nin dış politika konusunda tarihi bir başarı gösterdiğinin altını çizmektedir (Türkiye Bülteni, Ocak 2004: 8).

Benzer şekilde Türkiye Bülteni, Türkiye'ye yapılan resmi ziyaretlerdeki artışlara da vurgu yapmaktadır. 40. sayıda "40 Yıl Aradan Sonra Suudi Kralı Türkiye'de" başlıklı metin, bunun pek çok örneğinden biridir. Görüşmede, Erdoğan şu ifadeleri kullanmıştır:

"Suudi kardeşlerimizi Türkiye'deki imkân ve fırsatları değerlendirmeye, ülkemize daha fazla yatırım yapmaya davet ediyorum. Bunun yanında Suudi kardeşlerimizle Türk işadamlarının müştereken Suudi Arabistan'da ya da üçüncü ülkelerde yatırımlarını çok daha büyük ölçekte geliştirmelerini arzu ediyoruz" derken, Suudi Kralı Abdullah da, benzer şekilde "İki kardeş ülke olarak azimliyiz. Ortak arzuları paylaşıyoruz... İki kardeş ülke işadamlarına çağrıda bulunuyorum; birlikte yatırımlarımızı geliştirin, ortak projelere imzalarınızı atın. Enerjinizi ülkenizin kalkınmasına, halkına hizmet amacına seferber edin. İki dost ve kardeş halk bundan istifade edecektir (Türkiye Bülteni, Eylül 2006: 13).

Yine 44. sayıda "Kıbrıs Milli Davamızdır" başlıklı yazıda, Türkiye Bülteni, AKP'nin Kıbrıs konusunda nasıl bir diplomatik başarıya imza attığını şöyle açıklamaktadır:

"Göreve geldiğimiz günlerden itibaren Kıbrıs meselesi daima gündemimizin en önemli konuları arasında yer aldı. Dört yıldır attığımız adımlar sayesinde bugün KKTC, uluslararası zeminde dört yıl öncesine kıyaslanamayacak bir ağırlığa ve güce kavuşmuştur. Bu gerçeği KKTC yönetimi de her vesileyle teyit etmektedir. Geçmişle bugünün farkını ortaya koymak için, sadece KKTC liderlerinin bugün çeşitli dünya ülkelerinde hangi seviyede muhatap alındıklarına bakmak yeterli olacaktır... Dış politika gerçeklerinden az çok haberi olan herkes, bu dönemde KKTC'nin dünyanın önemli ülkelerinde siyasi muhatap bulma ve muhatap kabul edilme noktasında ne kadar önemli kazanımlar elde ettiğini rahatlıkla görecektir. Nereden bakarsanız bakın, ortada çok önemli bir diplomatik başarı var" (Türkiye Bülteni, Ocak 2007: 14).

49. sayıda başlıklar halinde AKP'nin başarılarını yazan Türkiye Bülteni'nin kullandığı başlıklardan bazıları şunlardır: "Onurlu ve İtibarlı Türkiye", "Türkiye'yi Dünya İzliyor", "Medeniyetler İttifakı Türkiye ile Gelişiyor", "Türkiye Ödüller Kazandı", "Bölgesel Hamleler"(Türkiye Bülteni, Haziran 2007: 30).

Yine 49. sayıda, Erdoğan'ın Uluslararası Basın Enstitüsü'nün toplantısında yaptığı konuşmayı "Başbakan Erdoğan'dan Tüm Dünyaya Mesaj" başlığıyla veren Türkiye Bülteni, Erdoğan'ın şu sözlerini alıntılıamaktadır: "Bugünkü Türkiye, dünyayla bütünleşen, bu bütünleşmenin faydalarından kendisi yararlandığı gibi çevresine de aktararak öncü roller oynayan bir ülkedir" (Türkiye Bülteni, Haziran 2007: 35).

51. sayıda Filistin ve İsrail Devlet Başkanlarını Ortadoğu'da arabuluculuk için Ankara'da bir araya getiren Türkiye'nin rolüne ilişkin

Türkiye Bülteni'nin attığı başlık, yine dikkat çekmektedir: "Barışın yolu Ankara'dan geçer" (Türkiye Bülteni, Aralık 2007: 51).

52. sayıda Erdoğan'ın 2. Dönem 8. İl Başkanları toplantısında yaptığı konuşma "Başı Dik Bir Türkiye", "Türkiye Zirveye Koşuyor", "Bölgesel Dengesizlikleri Ortadan Kaldırdık" gibi başlıklarla haberleştirilmiştir. Konuşmada Erdoğan'ın Türkiye'nin önemine ilişkin söyledikleri oldukça önemli gözükmektedir:

"... Bugünkü Türkiye başı dik bir Türkiye'dir. Dünya ile açık ve net konuşan, caydırıcılığı olan, vazgeçilmezliğini güçlendiren bir Türkiye'dir. Artık bölgemizde, Orta Doğu'da, Asya'da, Avrupa'da Türkiye'ye rağmencilik yok. Türkiye artık bu çözüm çalışmalarında muhakkak masanın bir yanında yerini alacaktır ve almaya da başladı. İşte bunlar milletimizin duruşuyla alakalıdır, ülkemizin duruşuyla alakalıdır... Türkiye'ye bu saygınlığı kazandıran siyasi irademizdir, siyasi iradenizdir" (Türkiye Bülteni, Ocak 2008: 6-7).

58. sayıda Türkiye Bülteni, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Geçici Üyeliğine seçilmesini, yine Erdoğan'ın sözleri eşliğinde vermektedir. Bülten, "AK Parti iktidarının dış politikada attığı kararlı adımlar Türkiye'yi 47 yıl aradan sonra yeniden Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi üyeliğine taşıdı. 151 ülkenin oyunu alan Türkiye, BM'nin en güçlü organında söz sahibi oldu" açıklamasını kullanırken, Erdoğan'ın şu sözlerine yer verilmiştir: "Güvenlik Konseyi'ne seçilmemiz, uluslararası politikada artan ağırlığımızın bir sonucu ve uluslararası toplumun ülkemize itimadının da bir göstergesidir" (Türkiye Bülteni, Kasım-Aralık 2008: 7).

62. sayıda Türkiye'nin, ABD'nin yeni seçilen başbakanı Barack Obama'nın ziyaret etmek için seçtiği ilk Müslüman ülke olması üzerinde bilhassa durularak, "Barack Obama: Türkiye Büyük Bir Ülke" başlığı atılmıştır. Bülten'de Obama'nın şu sözleri alıntılanmıştır:

"Türkiye çok büyük bir ülke, çevresindeki ülkeleri etkileyen bir ülke, bu nedenle Türkiye gibi bir ülkeye 'dostum' demekten, Başbakan Erdoğan'a da 'arkadaşım' demekten son derece mutluyum" (Türkiye Bülteni, Ocak-Şubat 2010: 40-41).

63. sayıda "Bütün Dünya Türkiye'yi İzliyor" başlığını atan Türkiye Bülteni'nde şu ifadeler yer almaktadır:

"Türkiye'nin artan dış itibarı uluslararası arenada ülkemizi çekim merkezi haline getirdi. Ülkemiz her biri alanlarında zirveyi temsil eden uluslararası toplantılar, ekonomik, siyasi ve askeri zirveler ile kültür ve spor organizasyonlarına ev sahipliği yaptı... Türkiye, son yıllarda her alanda gösterdiği büyük başarılarla dünyanın yıldız ülkelerinden biri haline geldi. AK PARTİ iktidarının uyguladığı aktif, çok yönlü dış politika sayesinde Türkiye, dünya devletleri içinde birinci ligdeki yerini aldı. Önceki kötü yönetimler sonucu dışarıda kaybedilen itibar ve güven yeniden kazanıldı. Türkiye'nin artan dış itibarı uluslararası arenada ülkemizi çekim merkezi haline getirdi... NATO Zirvesi, İslam Konferansı Örgütü Toplantısı,

Şampiyonlar Ligi Finali, Asya Kalkınma Bankası Zirvesi, Eurovizyon Şarkı Yarışması finalleri, Dünya Mimarlar Zirvesi, OECD Zirvesi, Universiade Gençlik Oyunları ve Formula 1 yarışlarına Türkiye, damgasını vurdu. Bu dev organizasyonlara ev sahipliği yapan Türkiye, değeri milyarlarca dolarla ölçülen dış tanıtım ve reklam faydası sağlamış oldu” (Türkiye Bülteni, Mart 2010: 24).

Yine 63. sayıda Türk- Soydaş ve Akraba Toplulukları Buluşması'nda konuşan Erdoğan'ın şu sözlerine rastlamak mümkündür: “Biz Asya'yı bırakıp Avrupa'ya, Avrupa'yı bırakıp Asya'ya yönelen bir ülke değiliz. Kuzeyi bırakıp güneye, güneyi bırakıp kuzeye yönelen bir ülke değiliz. Biz artık dünya ülkesi Türkiye'yiz.” Özellikle eksen kayması tartışmalarına eleştirel yaklaşan Erdoğan, konuşmasında eksen kayması değil, normalleşme olduğunu ve Türkiye'nin artık gündemi belirlenen değil gündemi belirleyen ülke olduğunu da altını çizmektedir (Türkiye Bülteni, Mart 2010: 47).

64. sayıda Türkiye Bülteni Türkiye'nin “ekseninin kaymadığını, genişlediğini” belirterek, eksen kayması tartışmaları başlatanların, pazar payları düşen kesimler olduğunu iddia etmektedir. Türkiye Bülteni'nin bu konudaki yorumları şöyledir:

“Türkiye'nin Arap ülkeleriyle ilişkileri yararlı bir işbirliği zemininde gelişmesini sürdürecektir. Tüm bu gelişmeler nedeniyle pazar payları düşen bazı kesimler ise medya aracılığıyla “Türkiye, Ortadoğu'ya kayıyor, Türkiye'nin eksenini kayıyor” tartışmalarını başlattılar. Gelinen şu noktadarakamlar, Türkiye'nin çok yönlü ve proaktif dış politikasının ne kadar isabetli sonuçlar ürettiğini ortaya koydu. Türkiye'nin potansiyeli de, hedefleri de çok büyük. Bugünün dünyasında her ülkenin çok boyutlu, çok yönlü bir diplomasiseyri izlemesi artık kaçınılmaz hale geldi. Türkiye'nin hedefi de bu aktif ve gerçekçi seyir çizgisini yakalamaktır” (Türkiye Bülteni, Mayıs-Haziran 2010: 26).

1.5. Ortadoğu/ İslam Dünyasıyla İlişkiler:

AKP'nin, başarılı olup olmadığından bağımsız biçimde, Ortadoğu'yla ve İslam ülkeleriyle ilişkilerde bütüncül bir politika üretmeye çalışan nadir partilerden biri olduğu gözlemlenmektedir. Yeni olmasa da, çeşitli hamlelerle daha ileriye taşınan bu bakış açısı, Türk dış politikasında bir farklılık olarak adlandırılabilir. Meliha Altunışık'a göre, bu süreçte gerçekten yeni olan ise, Türkiye'nin bir dış politika aracı olarak, Soğuk Savaş döneminde sıcak bakmadığı “arabuluculuk” rolünü üstlenmekten kaçınmamasıdır (Altunışık, 2010: 19).

Bu bölümde AKP'nin genel olarak “İslam Dünyası”yla, özelde de Ortadoğu'yla ilişkilerinde kullandığı söyleme ilişkin örnekler verilecektir. Yukarıdaki pek çok örnekte İslam Dünyası ve Ortadoğu teması geçmektedir ve bu bölüm için de destekleyici niteliktedir. Bu bölümde ise farklı örnekler verilecektir.

Aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi, bu bölümde AKP'nin Türkiye'nin Ortadoğu'da itibarı yüksek ve arabuluculuk yapmaya gücü yetecek, hem Batı hem Doğu ile iyi ilişkileri olan, Ortadoğu'ya ve İslam ülkelerine hem iç siyasi düzeni hem de dış politikasıyla model olabilecek bir ülke olduğunu vurguladığını gözlemlemek mümkün olacaktır. Ancak belki daha da önemlisi, AKP'nin sık sık "İslam Dünyası" ya da "İslam Alemi" kavramlarını kullanması, bir medeniyet birlikteliğine işaret etmesi ve dünyanın geri kalanıyla kurulacak ilişkilerin öznesi olarak bu kavramsallaştırmayı homojen bir bütün halinde sunmasıdır. Kuşkusuz bu İslam Dünyası'nın liderliğine de AKP iktidarı altındaki Türkiye'nin aday olduğu yine sıklıkla tekrar edilmektedir.

Bu söyleme daha ilk sayıdan itibaren rastlanabilmektedir. Örneğin 1. sayıda Gül'ün, İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları toplantısında yaptığı konuşma şu başlıkla verilmektedir: "Abdullah Gül'den İslam Dünyası'na Çağrı: Önce Evimizi Düzeltelim". Konuşmasında Gül, halkı Müslüman olan ülkelere, saydamlık, temel haklar, kadın- erkek eşitliği gibi konularda tavsiyelerde bulunmakta ve "İslam milletleri topluluğunun çağdaş ve barışçı mesajı böyle egemen olabilecektir" demektedir (Türkiye Bülteni, Haziran 2003: 21).

21. sayıda Türkiye Bülteni'nin "Türkiye'den Ortadoğu Barış Sürecine Aktif Destek" başlığı altında, Gül'ün sözleriyle Türkiye'nin "kapsamlı barış" çabaları içinde olduğu belirtilmektedir. Gül şunları ifade etmektedir:

"Biz Filistin'in davasını kuvvetli şekilde desteklemeye devam edeceğiz... Türkiye buraya kayıtsız kalamaz, tarihi bağlar var. O bakımdan Türk hükümetleri daima sorunun çözümü için gayretli olmuşlardır. Şimdi yeni bir dönem var, olumlu gelişmeler söz konusu olabilir. İki tarafla da ilişkisi olan nadir ülkelerden biri, iki tarafın da güvenine haiz bir ülke olarak Türkiye'nin yapabilecek çok potansiyeli olduğuna inanıyorum. Türkiye, bu konuda aktiftir, ama önümüzdeki günlerde yapabileceği çok şey olabilir. Türkiye barış sürecinde daha aktif olmak için hazır olduğunu, her iki tarafa ve kapsamlı bir barış için bölgedeki herkese bildirmiştir. Ümit ediyorum ki Türkiye'nin yapabileceği olumlu katkılar gerçekleşecektir." Bülten, Gül'ün Arafat'ın mezarını ziyaret ettiğinde ise şunları söylediğini yazmaktadır: "Ben ve beraberimdekiler bugün burada size ve sizin yüce mirasınıza saygılarımızı sunmak için buradayız. Türkiye'nin Filistinli kardeşlerinin davasına olan desteğinin her zamanki gibi güçlü olacağından kuşkunuz olmasın. Ölümünüz hepimiz için büyük bir kayıptır. Ama Filistin halkının sizin sergilediğiniz cesareti inanç ve kararlılıkla sürdürdüklerini görmekten mutlu oldum. Barış içindeki bağımsız bir devlet, Filistinlilerin gerçekleştireceğinden emin olduğum bir hedeftir. Allah ruhunuzu şad etsin. Allah büyük Filistin ülkesine barış ve refah versin" (Türkiye Bülteni, Şubat 2005: 15-16).

25. sayıda, Erdoğan'ın Ortadoğu gezisine yer veren Türkiye Bülteni, İsrail Cumhurbaşkanı Katsav'ın Erdoğan ile görüşmesine ilişkin şunları kaydetmektedir:

”Sayın Erdoğan ile dinsel değerlere, hayatın kutsiyetine ve demokratik değerlere inancımızı bir kez daha belirttik.” İki ülke arasında sinai araştırma ve geliştirme faaliyetleriyle ilgili bir anlaşma imzalandığını da belirten Bülten, Erdoğan’ın İsrail Başbakanı Şaron’la yaptığı ortak basın toplantısında söylediği şu sözlere de yer vermektedir: “Bugün Türkiye’de yaşayan 30 bin Musevi vatandaşımız ve Türkiye kökenli 100 bin İsrail vatandaşı aslında iki ülke arasındaki önemli bir köprü... Türkiye biliyorsunuz antisemitizmi özellikle iktidarımız bir insanlık suçu olarak değerlendiriyor. Irkçılığa karşı olduğumuzu her zaman her yerde dile getirdik. Ona karşı mücadelemizi de sürdürüyoruz, sürdüreceğiz. İlişkilerimizin kendine özgü dinamikleri çerçevesinde gelişmesinden memnun olduğumuzu ifade ettik” (Türkiye Bülteni, Haziran 2005: 10-11).

Aynı sayıda bu gezinin önemine ilişkin yazdığı yazıda Başbakan Dış İlişkiler Danışmanı Egemen Bağış, şunları söylemektedir:

“İktidarımızın dış politikasındaki önemli güç odaklarından bir tanesi de İslam Dünyası ile olan ilişkilerimizdir. İslam Konferansı Örgütü’nün Genel Sekreterliğine tarihinde ilk defa bir Türk, Profesör Ekmelettin İhsanoğlu, seçilmiştir... Bahsi geçen örgütün kuruluş amaçlarından biri İsrail Filistin sorununa adil ve kalıcı bir çözüm üretmektir. Türkiye’nin ve bir Türk yöneticinin liderliğinde örgütün yaptırımlarının artacağı gerek Batı gerekse Doğu dünyasının beklentisidir... Türkiye, İsrail ve Filistin vatandaşı iş adamlarının hükümetimizin teşviği ve TOBB’nin ev sahipliğinde Ankara’da başlayan ve Filistin’de devam eden toplantısına da katıldıktan sonra yurda dönen Başbakan Erdoğan her iki taraf ile yaptığı temaslarda barışın, hoşgörünün, kardeşliğin ve kalkınmanın önemine değinmiş, sevgi tohumları ekmıştır... Dünya tarihinin bu kritik döneminde, farklı kültürler ve dinler arasında olabilecek yanlış algılama ve şüphelerin bertaraf edilmesi yönünde çaba gösterilmesi, tüm milletlerin sorumluluğudur. Başbakanımızın defalarca vurguladığı gibi; “Biz medeniyetler arasında uyumun ve anlayışın var olduğu, çatışmanın değil uzlaşının yolunu çizdiği bir dünyanın yaratılabileceğine inanıyoruz. İnsanlığın ortak geleceğini burada görüyoruz” (Türkiye Bülteni, Haziran 2005: 43).

26. sayıda Erdoğan- Bush görüşmesinin ardından hem Bush’un hem de Erdoğan’ın açıklamalarına yer veren Bülten’in üzerinde durduğu başlıca konu, Türkiye’nin Ortadoğu’daki rolünün önemi ve ABD’nin de Türkiye’nin inisiyatif almasını desteklemesi olarak gözükmektedir. Bush şunları söylemektedir:

“Türkiye’nin demokrasisi, Ortadoğu’daki insanlar için önemli bir örnek. Ben de Başbakan Erdoğan’a bu yöndeki liderliği için teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca Başbakan’a Türkiye’nin Afganistan’daki liderlik rolü dolayısıyla da teşekkür ediyorum. Kendisinin Afganistan ziyaretiyle ilgili izlenimlerinden çok etkilendim, bunları dikkate alacağım” (Türkiye Bülteni, Temmuz 2005: 12).

Erdoğan ise görüşmeyi şu sözlerle değerlendirmektedir:

“Görüşmemizde, özellikle Türkiye ve ABD arasındaki stratejik ortaklık konusu vurgulanarak, ağırlıklı olarak, bu noktadan hareketle, bölgedeki ve bölgeyi aşan gelişmeler, başta Kıbrıs, Ortadoğu, İsrail-Filistin, Irak, bunun yanında Suriye, İran, Afganistan, Geniş Ortadoğu Projesi’ndeki çalışmaları görüşme fırsatımız oldu. Ana başlık olarak ele aldığımız zaman özgürlükler, insan hakları, hukukun üstünlüğü, güvenlik, demokrasi, terör ile ilgili mücadele konuları ele alındı. Bugüne kadar olan süreci değerlendirmenin yanında, bundan sonra yapacaklarımızı da görüşme fırsatını yakaladık. Ben ve arkadaşlarım, bu çalışmadan memnun olarak ayrıldık” (Türkiye Bülteni, Temmuz 2005: 12).

40. sayıda Almanya Başbakanı Angela Merkel’in sözlerine referansla “Türkiye, Ortadoğu’da önemli bir rol oynayabilir” başlığını atan Türkiye Bülteni, Merkel’in şu sözlerine yer vermektedir: “Türkiye Ortadoğu barış sürecinde önemli bir rol oynayabilir. Bu nedenle biz de AB olarak Türk hükümetiyle bağlantı içindeyiz” (Türkiye Bülteni, Eylül 2006: 5).

54. sayıda Türkiye Bülteni’nin “Orta Doğu’nun kanayan yarası!” başlığını seçtiği ve Erdoğan’ın “aynı değerlerin insanları, aynı inancın mensupları birbirleriyle niçin savaşıyor? Bunu birbirimize sormamız lazım” sözünü başlığın altında kullandığı görülmektedir. Filistin’in Avrupa ülkelerindeki büyükelçilerinin bir araya geldiği Ankara’daki toplantıda Erdoğan Filistin halkıyla Türk halkının ayrı düşünülemez iki kardeş halk olduğunu belirterek, şunları söylemektedir:

“Sizlerin oralarda yaşadığınız acıyı, her zaman yüreğimizde hissettiğimizi özellikle bilmenizi isterim... Bakın bir taraftan bir barış süreci başlıyor, öbür taraftan Sayın Bush Amerika’dan geliyor. Orta Doğu’da turlarını yaparken dönüşe geçtiği esnada Gazze’de 18 tane Filistinli öldürülüyor. Bunları neyle izah edeceğiz? Hani barış süreci? Bunlar düşündürücüdür. Bunlar birbirleriyle çelişki oluşturan adımlardır. İsrail’in bu girişimleri, süreci zedelediği kadar, barış sürecine de hizmet etmemektedir” (Türkiye Bülteni, Mart-Nisan 2008: 26-27).

55. sayıda “Türkiye Ortadoğu’nun Avrupa’ya açılan kapısıdır” başlığını kullanan Bülten, Erdoğan’ın Katar ziyaretinden bahsetmekte; Suriye’yle ilişkiler için ise Erdoğan’ın “Suriye ve Türk halkları et ile tırnak gibi birbirinden ayrılamayacak iki kardeşdir” sözlerine vurgu yapmaktadır (Türkiye Bülteni, Mayıs-Haziran 2008: 18-19).

59. sayıdan itibaren ise Türkiye’nin Filistin- İsrail sorununda doğrudan İsrail’i suçlayıcı ve kınayıcı bir tutum takındığına dikkat çeken Türkiye Bülteni de bu çerçevede yayın yapmaya başlamaktadır. Davos’taki “oneminute” krizinden hemen sonra yayınlanan Ocak- Şubat 2009 sayısının önemli bölümünün Ortadoğu’ya, özellikle de Filistin sorununa ayrıldığı görülmektedir. Afganistan- Pakistan- Türkiye üçlü zirvesi için “Barışın Adresi İstanbul” (Türkiye Bülteni, Ocak-Şubat 2009: 6) başlığını kullanan Türkiye Bülteni, Davos’taki kriz için ise “Onurlu Bir Millet’in Onurlu Başbakanı” başlığını atmaktadır. Bülten’in olayı aktarış biçimi şöyledir:

“...Başbakan Erdoğan İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Peres'in Türkiye'ye ve kendisine yönelik diplomatik teamüllere aykırı bir üslupta yaptığı konuşma üzerine cevap hakkını kullanmak istedi. Ne var ki, oturumun moderatörü David Ignatius yine oturum teamüllerine aykırı olarak Başbakan Erdoğan'a söz hakkı vermek istemedi. Ama Başbakan Erdoğan, Şimon Peres'in Türkiye'ye ve kendisine yönelik hakaretimiz sözlerinin altında kalmadı ve Şimon Peres'e gereken cevabı büyük bir açıklıkla verdi. Ne var ki oturum sırasında Şimon Peres'e herkesten çok söz verip, Başbakan Erdoğan'a cevap hakkı vermeyen moderatör, bununla da kalmayıp Başbakan Erdoğan'ı susturmak için çok saygısız bir şekilde eliyle müdahale etmeye kalktı. Moderatörün bu saygısız müdahalelerine izin vermeyen Başbakan Erdoğan, Şimon Peres'e gereken cevabı özlü bir şekilde verdikten sonra kendisine ve ülkesine yapılmak istenen saygısızlığı kabullenmeyeceğini göstererek oturumu terk etti” (Türkiye Bülteni, Ocak-Şubat 2009: 8-9).

Bülten konuyla ilgili Erdoğan'ın şu sözlerine de yer vermektedir: “Kimsenin Türkiye Başbakanı'na saygısızlık yapmasına fırsat vermeyiz.”

SONUÇ YERİNE

Daha önce de belirtildiği üzere, bu çalışmada amaç, AKP'nin dış politikasına ilişkin bir analiz geliştirerek kesin sonuçlara varmak değildir. Bu çalışmada Parti'nin aylık yayın organı taranmış, öne çıkan temalar tespit edilmiş ve örneklendirilmiştir. Bu temalar şunlardır: “Avrupa Birliği”, “medeniyet kavramı”, “dış politikada çok yönlülük/ diplomatik atılımlar”, “Türkiye'nin uluslararası politikada artan gücü” ve “Ortadoğu/ İslam Dünyası'yla ilişkiler”. Her başlık altında verilen her bir örneğin, AKP'nin dış politikasındaki belli söylemlere işaret ettiği açıktır. Ancak bu çalışmada sistemli bir şekilde söylem analizi yapılmamış, her bir başlık altında, esas olarak hangi konulara değinildiği saptanmıştır. Dolayısıyla bu çalışma, Türkiye Bülteni üzerinde yapılacak incelemeler için sadece bir giriş niteliği taşımaktadır.

Çalışmada Avrupa Birliği teması altında, AKP'nin, iktidarının özellikle de ilk yıllarında AB'yi, demokratik liberal modeli benimsediğini göstermenin bir aracı olarak gördüğü, medeniyet temelinde ve bilhassa Müslümanlık ve Hıristiyanlık ilişkisi zemininde tartıştığı ve “medeniyetler ittifakı” söylemiyle paralel bir söylem dâhilinde savunduğu belirtilmiştir. Medeniyet kavramı, Türkiye Bülteni'nde görüldüğü üzere, AKP için tarihi, kültürel ve dini bağların birlikteliğine işaret etmekte ve dış politikada sıklıkla diğer ülkelerle ve toplumlarıyla yakınlık ilişkisi kurmanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. Dış politikada çok yönlülük/ diplomatik atılımlar başlığı altında, AKP'nin Türkiye'nin geleneksel dış politika yönü olan Batı'yı, Türk Dünyası, Ortadoğu/ İslam Dünyası, Afrika, Balkanlar ve Kafkaslar gibi coğrafyalarla çeşitlendirmeye ve bu bölgelerle ve toplumlarıyla ilişkileri normalleştirmeye çalıştığı gösterilmiştir. Türkiye'nin uluslararası politikada artan gücü teması bağlamında, AKP'nin, Türkiye'yi, uluslararası arenada itibarı artan, sözü geçen bir ülke haline getirdiği ve uluslararası

organizasyonlardaki rolünü arttırdığı iddiası tartışılmıştır. Son olarak Ortadoğu/ İslam dünyasıyla ilişkiler başlığı altında, yine Türkiye Bülteni'nden alınan örneklerle, AKP'nin bu coğrafyanın ülkelerine yönelik medeniyet temelli bütüncül bir politika çerçevesi üretmeye çalıştığı ve kendisini model ülke olarak sunduğu düşüncesi işlenmiştir.

KAYNAKÇA

1. "40 Yıl Aradan Sonra Suudi Kralı Türkiye'de", *Türkiye Bülteni*, Yıl 4, Sayı 40, Eylül 2006, s. 13.
2. "AB Perdesi Açılıyor", *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 1, Haziran 2003, Ankara, s. 42-47.
3. "AB Şimdi Daha Yakın", *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 2, Temmuz 2003, s. 20-23.
4. "Abdullah Gül'den İslam Dünyası'na Çağrı: Önce Evimizi Düzeltelim", *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 1, Haziran 2003, s. 20-21.
5. ALTUNIŞIK, Meliha B. (2010), "Ne İslam Dünyası ne de Türk Dünyası Bir Lider Arayışı İçindedir", *Mülakatlarla Türk Dış Politikası Cilt 2*, Edt: Habibe Özdal, Osman Bahadır Dinçer, Mehmet Yegin, USAK Yayınları, Ankara, s.1- 22.
6. AYDINLI, Ersel (2009), "Türkiye'nin NATO'nun Dönüşümüne Katkıda Bulunması Gerekir", *Mülakatlarla Türk Dış Politikası Cilt 1*, Edt: Habibe Özdal, Osman Bahadır Dinçer, Mehmet Yegin, USAK Yayınları, Ankara, 139- 151.
7. BALCI, Kerim (2010), "Türkiye Süper Güç Refleksleri Gösteriyor", *Mülakatlarla Türk Dış Politikası Cilt 2*, Edt: Habibe Özdal, Osman Bahadır Dinçer, Mehmet Yegin, USAK Yayınları, Ankara, s. 25-63.
8. "Balkanlardan Dünyaya Barış Mesajı", *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 54, Mart- Nisan 2008, s. 6-7.
9. "Barack Obama: Türkiye Büyük Bir Ülke", *Türkiye Bülteni*, Yıl 7, Sayı 62, Ocak- Şubat 2010, s. 40- 41.
10. "Barışın Adresi İstanbul", *Türkiye Bülteni*, Yıl 6, Sayı 59, Ocak- Şubat 2009, s. 6.
11. "Barışın Yolu Ankara'dan Geçer", *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 51, Aralık 2007, s. 51- 52.
12. "Başarılı Dış Temaslar Sürüyor", *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 5, Ekim 2003, s. 28- 30.
13. "Başbakan Erdoğan Etiyopya'da", *Türkiye Bülteni*, Yıl 4, Sayı 45, Şubat 2007, s. 12- 13.
14. "Başbakan Erdoğan'dan Tüm Dünyaya Mesaj", *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 49, Haziran 2007, s. 34- 35.

15. "Biz Artık Dünya Ülkesi Türkiye'yiz", *Türkiye Bülteni*, Yıl 7, Sayı 63, Mart 2010, s. 47.
16. "Bütün Dünya Türkiye'yi İzliyor", *Türkiye Bülteni*, Yıl 7, Sayı 63, Mart 2010, s. 24- 27.
17. "Davamız Millele Hizmet Davasıdır", *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 52, Ocak 2008, s. 6- 7.
18. "Demokrasi, İslam ve Türkiye Modeli", *Türkiye Bülteni*, Yıl 3, Sayı 27, Ağustos 2005, s. 14- 16.
19. "Dış Politika: Onurlu ve İtibarlı Türkiye", *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 49, Haziran 2007, s. 30.
20. "Dış Politikada Hamaset ve Gerçekçilik", *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 2, Temmuz 2003, s. 6- 7.
21. "Dış Temaslar: 20- 21 Nisan 2005 Afganistan", *Türkiye Bülteni*, Yıl 2, Sayı 24, Mayıs 2005, s. 14- 15.
22. "Dış Temaslar: 1-2 Mayıs 2005 İsrail- Filistin", *Türkiye Bülteni*, Yıl 3, Sayı 25, Haziran 2005, s. 10- 11.
23. "Dış Temaslar: 2-5 Eylül 2005 İtalya", *Türkiye Bülteni*, Yıl 3, Sayı 29, Ekim 2005, s. 8- 9.
24. "Dış Temaslar: 7- 10 Haziran 2005 Washington- New York", *Türkiye Bülteni*, Yıl 3, Sayı 26, Temmuz 2005, s. 10- 13.
25. "Dış Temaslar: 14- 15 Kasım 2005 Danimarka", *Türkiye Bülteni*, Yıl 3, Sayı 31, Aralık 2005, s. 10- 12.
26. "Dış Temaslar Varşova: 3. Avrupa Konseyi Zirvesi", *Türkiye Bülteni*, Yıl 3, Sayı 25, Haziran 2005, s. 14- 15.
27. ERHAN, Çağrı (2009), "Türkiye Ortadoğu'da ABD Ne İstediye Yapmıştır", *Mülakatlarla Türk Dış Politikası Cilt 1*, Edt: Habibe Özdal, Osman Bahadır Dinçer, Mehmet Yegin, USAK Yayınları, Ankara, 49- 67.
28. "Genel Başkan Erdoğan'ın Kongre Konuşması", *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 6, Kasım 2003, s. 6- 15.
29. "İsrail Başbakanı Olmert Türkiye'de", *Türkiye Bülteni*, Yıl 4, Sayı 46, Mart 2007, s. 12.
30. "İsrail- Filistin Gezisinin Önemi", *Türkiye Bülteni*, Yıl 3, Sayı 25, Haziran 2005, s. 42- 43.
31. KAYGUSUZ, Özlem (2010), "Türkiye- AB İlişkilerinin Mobius Şeridi: AKP Reformculuğu ve Çok kültürlülüğü", Edt: İlhan Uzgel ve Bülent Duru, *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu*, Phoenix Yayınları, Ankara, 410- 438.
32. "Kıbrıs Milli Davamızdır", *Türkiye Bülteni*, Yıl 4, Sayı 44, Ocak 2007, s. 12- 17.
33. "Kıskandıran Büyüme: Türkiye % 11. 7 Büyüdü", *Türkiye Bülteni*, Yıl 8, Sayı 64, Mayıs- Haziran 2010, s.24- 26.

34. “Lafla Kardeşlik Olmaz”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 7, Sayı 62, Ocak- Şubat 2010, s. 42.
35. “Lider Ülke Türkiye”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 7, Sayı 62, Ocak- Şubat 2010, s. 29.
36. “Medeniyetler Hatay’da Buluştu”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 3, Sayı 29, Ekim 2005, s. 15.
37. “Medeniyetler İttifakı Hz. Mevlana’nın Eseridir”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 52, Ocak 2008, s. 18- 19.
38. “Milletimizin Omuzlarımıza Yüklediği Sorumluluğun Bilincindeyiz...”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 8, Ocak 2004, s. 6- 11.
39. “Onurlu Bir Milletın Onurlu Başbakanı”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 6, Sayı 59, Ocak- Şubat 2009, s. 8- 9.
40. “Orta Doğu’nun Kanayan Yarası!”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 54, Mart- Nisan 2008, s. 26- 27.
41. “Türk- Arap Ekonomik Forumu: Sorunlarımız da Çözümlerimiz de Ortak”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 6, Sayı 56, Temmuz- Ağustos 2008, s. 56- 57.
42. “Tarihi Sorumluluklarımız”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 1, Haziran 2003, s. 9- 13.
43. “Türk Dünyası Kurultay’da Buluştu”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 4, Sayı 41, Ekim 2006, s. 10- 13.
44. “Türk Dünyası Şaha Kalkıyor”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 51, Aralık 2007, s. 40- 41.
45. “Türkiye Avrupa Coğrafyasının Bir Parçasıdır”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 8, Sayı 64, Mayıs- Haziran 2010, s. 40.
46. “Türkiye BM Konseyi Geçici Üyesi: 151 Ülke ‘Türkiye’ Dedi”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 6, Sayı 58, Kasım- Aralık 2008, s. 7.
47. “Türkiye, Ortadoğu’da Önemli Bir Rol Oynayabilir”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 4, Sayı 40, Eylül 2006, s. 5.
48. “Türkiye Ortadoğu’nun Avrupa’ya açılan kapısıdır”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 6, Sayı 55, Mayıs- Haziran 2008, s. 18- 19.
49. “Türkiye’den Ortadoğu Barış Sürecine Aktif Destek”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 2, Sayı 21, Şubat 2005, s. 14- 16.
50. “Türkiye’nin AB üyeliği Medeniyetler İttifakı İçin Tarihi Fırsat”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 5, Sayı 53, Şubat 2008, s. 12- 13.
51. “Türkiye’nin İtibarı Artıyor”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 7, Aralık 2003, s. 26- 30.
52. “Türkiye’nin Önü Aydınlık”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 1, Sayı 7, Aralık 2003, s. 6- 11.
53. “Türkiye’yi Dünyaya Açan Başbakan Erdoğan”, *Türkiye Bülteni*, Yıl 7, Sayı 62, Ocak- Şubat 2010, s. 30- 31.